

# DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN  
HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE UWE JEUGD VERMEUWT

ALS EENS ARENDS PSALM 103:5

Onder redactie van Prof. Dr F. J. J. Buijendijk, Dr K. Dijk, Prof. Dr V. Hepp, Drs C. Tazelaar en Dr B. Wielenga

Medewerker (stiers): Dr H. A. van Andel, Solo; J. van Andel, 's Gravenhage; Dr R. E. van Arkel, Utrecht; N. Baas, Amsterdam; Dr Henry Beets, Grand Rapids; Dr Joh. C. Breen, Amsterdam; Drs W. E. Engelken, Harderwijk; Prof. Dr F. W. Grosheide, Amsterdam; Prof. Dr T. Hoekstra, Kampen; Dr G. Keizer, Tiel; Dr B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr J. G. Kunst, Arnhem; Dr G. R. Kuiper, Haarlem; Dr H. W. Laman, Assen; Dr C. Lindeboom, Amsterdam; Dr S. O. Los, 's Gravenhage; Dr F. C. Meijster, Rotterdam; Dr J. C. de Moor, Utrecht; Dr J. C. Rullmann, Utrecht; Dr K. Schilder, Delft; Dr W. J. A. Schouten, Kampen; Dr J. Thijss, Meppel; Dr H. Th. Vollenhoven, 's Gravenhage; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wielenga, Hoofddorp; Mr J. A. de Wilde, 's Gravenhage.

Adres der Redactie:

Prof. Dr V. HEPP, Van Broestraat 14, Amsterdam.

Drukkers-uitgevers

OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes.  
Tel. No. 58 — Postrekening No. 36000.

Abonnement: f1,25 per drie maanden bij vooruitbetaling.  
Voor 't Buitenland en Ned. Indië f9.— per jaar.  
Advertentie: 35 ct. per regel.

INHOUD: Open brief aan den heer N. Baas, inzake zijn artikelen over „Reformatie-mentaliteit I. — Uit de Schrift: Heilige Anthone (Gen. 3:15). — Kerkelijk Leven: De loochening der Gemeene Gratie, IV. — Genoegen noemen. — Uit het Pol. en Soc. Leven: Socialisme of Bedrijfsorganisatie, V. — Kuypers-Bibliografie, LX. — Wijsbegeerte: In de school der Wijsbegeerte, VI. — Literatuur en Kunst: Nieuwe Boeken, I. — Uit de Buitenlandsche Kerken: De Geest. Kerk in Hongarije, VII. — Perschoon. — Kerknieuws.

## OPEN BRIEF

aan den heer N. Baas, inzake zijne artikelen over „Reformatie-Mentaliteit“.

I.

Geachte Broeder Baas!

Gij hebt ons, lezers van De Reformatie, het genoegen aangedaan, op vijf achtereenvolgende Zondagmiddagen bij ons op bezoek te komen en bij die gelegenheid een aantal meer of minder belangrijke opmerkingen over allerlei onderwerpen ons te doen hooren.

Reeds onderbreekt ge me en zegt: „Dominee, u moet niet aan die onwaarschijnlijke beleefdheidsvormen meedoen en handelen als een mevrouw, die een heel vervelende visite heeft, niet weet hoe het mensch weg te krijgen, eindelijk haar naar de voordeur heeft gelooft en hartelijk afscheid neemt met de boodschap: „tot het genoegen u weer te zien!“ en dan binnensmonds zegt als de deur toegaat: „maar ik hoop, dat je nooit weer terugkomt, akeligheid!“ Hoe kunt u zeggen, dat ik den Reformatie-lezers het „genoegen“ deed, terwijl u zeer goed weet, dat heel wat menschen mij alles behalve voor hun plezier op visite hadden en blij zijn, dat ik eindelijk mijn mond houd!“

Beste broeder — zou ik willen antwoorden — ge vergist u. Ik heb niet minder dan gij een afkeer van ijdele vormen en bedoel ten volste wat ik schreef. En dat ook niet in den ironischen zin: velen vinden het een genoegen als zij zich eens hoos kunnen maken — maar zonder eenige reserve. Ge hebt de gave om de dingen te zeggen op zulk een wijze, dat men u moet lezen; en ge hebt ons vertrouwen, dat gij spreekt omdat het hart u daartoe dringt; terwijl we ook ervan overtuigd zijn, dat gij onze beginselen liefhebt en voor het Woord Gods heeft. Wanneer de anonymus in het Handelsblad, dien ik onlangs in De Heraut onderhanden nam en die u zoo „frisch“ vond, allerlei reformatorischen kost zijnen lezers voorzet — dan beseffen onze menschen, dat er iets niet in den haak is en trekken zich terug uit een soort van intuïtief gevoel. Maar gij zijt een heel ander mensch, en komt open en eerlijk met ons praten, uit liefde voor de goede zaak. Dat bemerken we heel goed. Dat waardeeren we. En al zegt ge dan verschillende dingen, die we niet met u eens zijn; ja al moeten we ons soms wel eens over wat ge schrijft bedroeven: in het algemeen genomen juichen we het toch toe, dat ge uw hart eens hebt gelucht en meen ik veler tolk te zijn, wanneer ik u dank voor uw artikelen.

Nu hebt ge een en andermaal ons gezegd, dat uw doel was, ons uit onze tent te lokken, opdat we over de door u aangeroerde onderwerpen met u van gedachten zouden wisselen.

Hier en daar hoorde en las ik, dat men tegen zulk een methode nogal bezwaar had: een blad, dat leiding geeft, moest zoo'n discussie niet toelaten. Men zag reeds een Da Capo van de artikelenreeksen Van der Vaart-Smit-Hepp; doch die vrees is ongegrond. Ik geloof — al zullen sommigen nog er aan moeten wennen — dat het eigen karakter van ons blad onder meer ook daarin moet uitkomen, dat het een vrije en ongedwongen uitdachtenwisseling over belangrijke onderwerpen toelaat.

Men heeft De Reformatie wel eens een dou-

blure van De Heraut genoemd — gij zinspeelt ook even daarop. Doch dat is niet juist. Ik meen dat beide bladen de ernstige bedoeling hebben, ons Gereformeerde leven te dienen, ook in zoverre dit reformatie van noode heeft. Om begrijpelijke redenen beperk ik mij tot de artikelen van den hoofdredacteur van De Heraut (Prof. Dr H. H. Kuiper: mij dunkt, dat wie zou durven ontkennen, dat deze ten eerste medewerken in de richting van voortdurende reformatie, daarmede zou toonen, ze nooit goed te hebben gelezen. Maar het verschil tusschen De Heraut en De Reformatie ligt voor mij daarin, dat het eerste blad leiding geeft naar de methode: „Zoo is het“, terwijl het tweede de andere methode volgt: „Laat uit de botsing der meeningen de waarheid geboren worden!“

Beide methoden hebben haar voordeelen en haar bezwaren. Die van De Heraut heeft vóór, dat de eenheid van leiding aan haar kracht en het gemak om haar te volgen ten goede komt. Die van De Reformatie heeft vóór, dat een zaak van alle zijden bezien wordt en de zelfstandigheid van het oordeelvellen wordt bevorderd. Daartegenover heeft de methode van De Heraut het gevaar der apodictische bewering en van het doen volgen door dik en dun, terwijl die van De Reformatie het nadeel heeft, dat de menschen niet meer weten hoe ze het hebben en verward raken in de wederzijds aangevoerde argumenten; waarbij dan nog komt, dat een gedachtenwisseling op het papier ten aanschouwe van een grooten kring allicht tot vinnigheden en debaters-trucjes verleidt, die niet moesten voorkomen. Maar wat is er op aarde zonder bezwaar en onverdeeld goed?

Ik ben blij, dat we beide bladen hebben en geloof, dat ze elkander aanvullen. Vandaar dan ook, dat Prof. Grosheide, Dr Dijk en ik niet het minste bezwaar hebben, om aan beide onze krachten te wijden. Vandaar ook, dat ze beide in een grooten lezerskring zich mogen verheugen en in zeer vele gezinnen heel gezellig naast elkaar op tafel liggen.

Juist dus om te helpen, dat De Reformatie overeenkomstig de tweede methode leiding geeft, maak ik gebruik van uw vriendelijke uitnodiging en kom ik eens over enkele dingen met u praten. Ook anderen hebben zich daarvoor aangemeld, en ik zal hun dus — om een jaarfeesten-term te gebruiken — niet het gras voor de voeten wegmaaien. Ik zal niet alles zeggen wat ik over de in uw artikelen aangevoerde onderwerpen op mijn hart heb. Maar in enkele korte artikelen wil ik u 't een en ander antwoorden, hopen de daarbij den broederlijken toon te bewaren en geen verkeerde dingen te zeggen. Mocht ik desondanks u in een of ander opzicht hinderen, dan vraag ik u reeds bij voorbaat vergeving, en zeg: broeder, dat heb ik niet bedoeld en niet gewild!

Genoeg ter inleiding, voor u en voor anderen. Toch ben ik nog niet toe aan de behandeling van de reformatorische verlanglijst, die ge ons hebt voorgesteld, maar moet ik eerst uit den weg ruimen wat mij in uw artikelen heeft gehinderd en bedroefd. Het zijn een drietal dingen; en als we vrij zullen praten, dan moet ik eerst mijn leedwezen daarover hebben uitgedrukt. Ge vergunt me dat wel en zult het me niet euvel duiden?

Mijn eerste bezwaar raakt uw inleiding, dat ge als niet-geleerd en niet-eerwaard man („leek“ vindt ge terecht geen reformatorisch woord) hoofdartikelen gingt schrijven.

Mij dunkt: zulke dingen moesten onder ons niet gezegd worden. Ik meen, dat wij als Gereformeerden het eens moeten zijn over enkele heel eenvoudige stelregels, als volgt: 1o het komt niet zoozeer erop aan, wie iets zegt, maar wat hij zegt; 2o als een dominee of professor in een blad schrijft, doet hij zulks niet ambtelijk, maar als particulier persoon, precies als gij, in het ambt — zoo ge wilt — der geloovigen;

zoodat er van „leeken“ of wat er op lijkt onder ons geen sprake moet zijn; 3o wat we schrijven moet echter steeds wel overwogen zijn en we moeten het onderwerp, dat we behandelen, beheerschen.

Omdat ik deze gedachten zoo gezond vind, verwondert het me, dat een gezond mensch zooals gij (dit geestelijk bedoeld!) met zulke verontschuldigen begint, die onder ons niet moesten voorkomen en werkelijk zeer onderwetsch zijn. Heelemaal niet modern, heelemaal niet reformatorisch!

Ik bemerk, dat ge mij al weer in de rede valt en zegt: „Ja maar, dat heb ik alleen bedoeld als een soort beleefdheidsvoorafsprake, zonder dat nu zoo zwaar op te nemen!“ Vergun me dan u te antwoorden: Ook onze beleefdheidsvormen moeten de critiek kunnen doorstaan; en behalve dat: In het begin van uw vierde artikel hebt ge, in antwoord aan De Heraut, in deze richting op een bedenkelijke wijze voortgeborduurd. Ge hebt gesproken van een dorpeling, die Dr Kuiper voor zich liet denken (dat was anders nog niet zoo'n slechte remplaçant, vind ik!), en gezegd, dat ge uw vrijheid van oordeel u voorbehieldt. Dat spreekt vanzelf, maar in de redepering van u vond ik terug, wat men bij het lagere volk wel aantreft: dan zegt een vrouw uit de achterbuurt: „ik ben maar een dom mensch, maar ik weet wat ik weet“; of een eenvoudige landbouwer zegt: „ik ben maar een boerenmensch, maar ik zeg maar“, enz. In beide gevallen bedoelen ze te zeggen, dat ze het beter weten dan de ander, en is hun beroep op hun domheid of boerzinnig niets anders dan een zekere hardnekkigheid tegenover argumenten en autoriteiten. Ik geloof, dat gij dit geheele element er buiten hadt moeten laten en daardoor in een dwaalspoor gekomen zijt. Zeg wat ge zeggen wilt, wie ge ook zijt, en laten dan uw argumenten wegen — dat moet u genoeg zijn.

Mijn tweede bezwaar raakt wat ge over de herziening der belijdenis geschreven hebt. Ik ben het daarin echter zoo volkomen eens met wat Prof. Kuiper in De Heraut schreef, dat ik mij zal beperken tot het noemen van dit bezwaar, zonder verder erop in te gaan. Trouwens, ge toont in uw laatste artikel — wanneer ik me niet vergis — reeds, uw fout eenigszins ingezien te hebben, en beroept u nu niet meer op het: „ik ben maar een leek, maar ik weet wat ik weet“, doch belooft, nader op het bezwaar van Prof. Kuiper te zullen ingaan. Ja, die „leeken“-geschiedenis toont hier ook weer haar ellende: het doet niets ertoe, of ge dominee, professor of straatprediker zijt, als ge uw onderwerp maar onder de knie hebt. En nu was de fout van uw artikel over belijdenisrevisie, dat dit onderwerp (althans op de manier, waarop gij het bespreekt) boven uw maat ging.

Ge hadt dit kunnen bedenken; reeds dat Schotel — overigens geen autoriteit! — in zijn noten nadrukkelijk Uytenbogaert als zijn bron vermeldt, had u moeten waarschuwen. En als ge eens aandachtig laast wat Kuiper Sr in zijn voorrede van zijn uitgave der „Drie Formulieren van Eenigheid“ over dien naam zegt, hadt ge daarover ook niet zoo geschreven als ge deedt.

Vreemd — wanneer de kerken een waarlijk groot-sche daad zoeken te verrichten in den uitbouw der belijdenis, dan komt een reformatorisch mensch daartegen spetteren, in gezelschap van den hoofman der Remonstranten — op die manier doet ge mij denken aan de kinderen, van wier spel op straat de Heiland ons verhaalde en dien men het nooit naar den zin kon maken...

Genoeg daarvan. Ik kom tot mijn derde formeel bezwaar. Het raakt de wijze, waarop ge in uw laatste artikel de Koningin erbij haalt. Ge haalt het over het „leuteren“ der bladen over het toilet van Hare Majesteit, en wildet liever hooren over het kapothoedje enz. eener oude ziel. Lieve broeder, nu meen ik, dat er wel „geleuterd“ werd, maar dan aan uw kant; en dat het van weinig „soci-